

Változatok a diákönkormányzati munkára

Három iskola – három diákképviseleti rendszer

Az iskolák helyüket keresik a demokratikus társadalomban.

A Köznevelési Törvény csak kereteket ír elő, megszabja a diákjogok biztosításának legfontosabb szabályait. Az iskolák hagyományai, pedagógiai hitvallása s nyilván a tanulókkal folytatott alkuk során alakultak ki a diákképviselet szervezetei.

Ugyancsak az iskola pedagógusai és növendékei együtt határozzák meg, hogy a közösségi fejlődésnek milyen mértékű dinamikát engednek.

Az alábbiakban az Ezredforduló Alapítványhoz érkezett pályázatok alapján mutatunk be három eredeti megoldást. Pécsen az ügyeltesek felelőssége, nemkülönb a diákképviselek képzése emelkedik ki (Tóth Andrea írásában), Pálmonostoron az „iskolai köztársaság” formái közt gyakorolják az iskolapolgári létet (Pelikán Krisztina írásában), Szegeden a diákszavazatok alapján együtt értékelnek felnőttet és kamaszfiatalt (Mártáné Lőrincz Vera írása alapján).

Illyés Gyula Általános Iskola, Pécs

Az iskolában 1990 óta működik diákönkormányzati szervezet, akkor DiákTanácsként jött létre. Új iskolánk, mely 1989-ben alakult, alapvetően két iskola korábbi gyermekközösségét (a Szigeti úti és a Nevelési Központ III. sz. Iskoláját) fogta össze. Alsó tagozatos tanulóink azonban további 21 intézményből érkeztek hozzánk. Az iskolaközösség összetartásához, a közösségi élet megszervezéséhez szükség volt a diákok segítségére. Önkormányzatunk a 2.-tól a 8. osztályig fogja össze az iskola tanulóit. Ezekon az évfolyamokon a diákok maguk közül választják ki az önkormányzati tagokat. A képviselő megbízása egy tanévre szól.

A részvétel az önkormányzat munkájában önkéntes, ha egy osztály úgy dönt, hogy nem képviseli magát a testületben, megteheti. Az első évfolyamosok az adott év áprilisában avatódnak iskolapolgárrá az iskola névadójának ünnepén, az Illyés-napon.

Az önkormányzat tevékenységi köre évről évre bővült. Így az elmúlt tanévben már számos megmozdulással, tevékenységgel jelent meg az iskola életében, s kialakultak azok a közösségi formák is, melyek keretében felelősséggel vállalhatják a

diákélet meghatározott részének szervezését, irányítását is. Az elmúlt tanévben a diákközösség tevékeny részt vállalt az iskola házirendjének végleges formába öntésében. Véleményüket, javaslataikat a Diákönkormányzat elnöke terjesztette elő a tan-testület ülésén, melyen ő és az alelnök is szavazati joggal vett részt.

Két éve már, hogy a Diákönkormányzat céljai között szerepel a Köznevelési Törvény megismerése. Először a diákok jogai, a gyermeki jogokkal, valamint a Diákönkormányzatnak, mint szervezetnek a működési szabályozásával ismerkedtek meg a tanulók. Az elmúlt évben pedig a tanulói jogviszonyok, a szülők jogai és kötelezettségei, valamint az Iskolaszékre vonatkozó jogszabályok kerültek feldolgozásra.

A Diákönkormányzat szervezi és irányítja a diákügyeletet az iskolánkban. Az ügyeletes osztályok diákvezetői a kéthetes ügyeletek végén beszámolnak tapasztalataikról, munkájukról önértékelést adnak. Az önkormányzati tagok véleményezik és értékelik az adott ügyeleti ciklust. Az ügyelet átadása és átvétele is ekkor történik. Az ügyeletet ellátó osztálynak jogában áll négy darab „mosolycsekke” kiosztani azoknak a közösségeknek (napközis csoportoknak, osztályoknak), amelyek ügyeletük alatt a legfe-

gyelmezettebben viselkedtek. A „mosoly-csekket” félév végén összesítik, és a legtöbbet gyűjtő osztályok mozi- vagy színházlátogatáson vehetnek részt. A lelkiismeretes, pontos ügyeletet szintén értékelik, s a munkáját legjobban végző közösségnek tanév végén egy szabadnap a jutalma.

A Diákönkormányzat megalakulása óta minden évben meghirdetik a „leggondozottabb tanterem” versenyt. A termeket havonta megtekinti a Diákönkormányzat teljes testülete, és dönt arról, hogy mely osztályok érdemelnek elismerést osztálytermükért (tagozatonként 3–3 osztály részesül pénzjutalomban).

Az elmúlt tanévben a Diákönkormányzat vezetői (elnök és alelnök) a középiskolai felvételi vizsgák miatt felmentésüket kérték, s így választást írtak ki a két tisztség betöltésére. Jelölteket az iskolában működő közösségek állíthattak. A listára került jelöltek közül a Diákönkormányzat képviselő-testülete titkos szavazással választotta meg az új tisztségviselőket.

Ugyancsak az elmúlt év nagy eredménye volt, hogy a diákönkormányzat – pedagógus támogatással – megszervezte a hentele jelentkező Sulirádiót. A tizenöt perces műsorban az aktuális információk mellett szabadidős programajánlat, könyvtári figyelő, rejtvény, diákvélemények, diákhumor és top-lista is helyet kapott. Az iskola ünnepváró játszótérjének előkészítésében és szervezésében a Diákönkormányzat szintén tevékeny részt vállal. (Ezek megrendezésére Húsvét és Karácsony előtt kerül sor.) Ugyancsak hagyomány, hogy a Diákönkormányzat és az Ilyés-napi műveltségi vetélkedők győztes csapatai közös kiránduláson vesznek részt. Az elmúlt évben például a Jeli Arborétumot és Szombathely nevezetességeit ismerhettük meg.

A további munkában a Diákönkormányzat ezekre a tevékenységekre, eredményekre építve kívánja továbbfejleszteni a diákok közösségi életét.

Általános Iskola, Pálmonostor

A Diákönkormányzat célja az Oktatási törvényben rögzített tanulói jogok védelme és érvényesítése; az ENSZ által meg-

határozott gyermeki jogok érvényesítése; olyan demokratikus fórum biztosítása a diákok számára, ahol képviselőik segítségével megfogalmazhatják problémáikat, segítséget kérhetnek ezek megoldására; tartalmas, élményekben gazdag programok szervezése; az iskolához, faluhoz való kötődés erősítése; olyan képességek kialakítása, mint a vitakultúra, a felelősségteljes döntés és a kötelességtudat.

A Diákönkormányzat tagja minden tanuló, aki elfogadja a Működési Szabályzatot. Minden felnőtt, aki az iskolában dolgozik, támogató tagja lehet. A Diákönkormányzat vezető tanárai, akik az iskolaigazgató felkérésére, a diákok egyetértésével végzik ezt a feladatot, szintén tagokká válnak. Tagsági díjat nem kell fizetni. A tagságot diákigazolvány igazolja.

A Diákönkormányzat fórumai a következők:

Osztálygyűlés: Az osztálygyűlésen az egyes osztályok tanulói vesznek részt. Az osztálygyűlést a Diákönkormányzat (DT) képviselői vezetik, akiket az osztály választ előzetesen. Itt az osztály dolgait, problémáit, javaslatait beszélik meg.

A *Diákönkormányzat* vezetőjét a Diákgyűlés választja egy tanévre.

A Diákönkormányzat vezetőjének feladatai: szervezi és irányítja a Diákönkormányzat munkáját; képviseli a Diákönkormányzatot; összehívja a Diákönkormányzat üléseit; javaslatot tehet jutalmazásra, büntetésre.

A Diákönkormányzat tagjai a tanulók évfolyamonként választott képviselői, 1–8. osztályig, 2–2 fő. Ők a miniszterek, akiket jelölés után szavazással választanak az adott tisztekre az évfolyamonként delegált képviselők közül. A miniszterek a következő munkakörökben dolgoznak:

- a miniszterelnök egyben a Diákönkormányzat vezetője. Feladata a DT munkájának összehangolása; a DT összehívása, napirendi pontok előterjesztése, az ülés levezetése; az információk áramoltatása a Tantestület, az SZMK és az Iskolaszék között;

- a miniszterelnök-helyettes segíti a miniszterelnök munkáját;

- az információs miniszter feladata: plakképzés, írásos dokumentumok gyűjtése;

- a pénzügyminiszter a pénzügyeket kíséri figyelemmel, erről információkat ad;
- a tanulmányi miniszter adatgyűjtéssel folyamatosan értékeli a tanulmányi munkát;
- a kulturális és tömegkommunikációs miniszter a iskolai újságot szerkeszti, folyamatosan vezeti a naplót;
- a sportminiszter kirándulásokat, sportdelutánokat, táborokat szervez;
- a környezetvédelmi és közbiztonsági miniszter az iskola, a tantermek és az utca tisztaságát s a fegyelmezési problémákat kíséri figyelemmel.

A DT havonta egy alkalommal tart összejövetelt az előre meghatározott és az időszerű témák megvitatására. Rendkívüli ülés a DT elnöke kezdeményezésére hívható össze. A diáktanács üléseiről jegyzőkönyv készül. Az ülések nyitottak.

A *Diákközgyűlést* évenként legalább egy alkalommal kell összehívni, ezt a Diákönkormányzat vezetője és az iskola igazgatója közösen kezdeményezi. A Diákközgyűlés napirendi pontjait a közgyűlés megrendezése előtt 15 nappal nyilvánosságra kell hozni. A Diákközgyűlésen a tanulók a DT tagjai közül megválasztják a Diáktanács vezetőjét, a Miniszterelnököt. A Diákközgyűlésen a Diákönkormányzat és az iskola képviselője beszámol az előző közgyűlés óta eltelt időszak munkájáról, különös tekintettel a gyermeki jogok s a tanulói jogok helyzetéről és érvényesüléséről. A Diákközgyűlésen a tanulók az iskola életét érintő ügyekben kérdéseket intézhetnek a Diákönkormányzathoz és az iskola vezetéséhez.

A Diákönkormányzat jogkörei az alábbiak:

Döntési joga van működési szabályzata elfogadásakor, módosításakor; az éves programok kialakításában, lebonyolításában; az általa alapított jutalmak, kitüntetések odaítélésében.

Egyetértési joga van a tanulók jutalmazásában; a társadalmi munkák szervezésében; a házirend megállapításában; a Diákönkormányzat pénzének felhasználásában; az ünnepélyekkel, rendezvényekkel, megemlékezésekkel kapcsolatos munkák megszervezésében; iskolai versenyek, vetélkedők megszervezésében.

Véleményezési és javaslattevő jog illeti meg a Diákönkormányzatot a tanulók nagyobb közösségét érintő kérdések meghozatalánál; a tanulók helyzetét elemző, értékelő beszámolók elkészítésénél, elfogadásánál; a tanulói pályázatok, versenyek meghirdetésekor, megszervezésekor; a tanórán kívüli tevékenységek formáinak meghatározásakor.

Ellenőrzési és beszámoltatási joga van a Diákönkormányzatnak minden általa választott felelőssel szemben.

Feltétlenül szükséges, hogy évente fel-elevenítsük alapelveinket, céljainkat, kidolgozzuk az éves munkatervet. Mindezt a gyerekek intézik, egyeztetve a tantestülettel minden tanév október 1-ig. Az elmúlt tanévben sor került különféle tanulmányi vetélkedőkre, irodalmi versenyekre, többször hirdettünk hulladékgyűjtési akciót. Havonta volt diszko, illetve teadélután. Ezek megszervezését egy-egy osztály vállalta magára. Minden hónapban kiírtunk egy pályázatot, melynek lebonyolítását – megtervezés, kiírás, megvalósítás, értékelés – szintén a gyerekek végezték. Ilyenek voltak pl. *A hónap legfegyelmesebb osztálya*; *A legjobb tanulmányi eredményt elért osztály*; *A hónap legtisztább osztálya*... pályázat, de egyéni pályázatokat is hirdettünk. Volt Diáknap, voltak Törvéynapok, kirándultunk, bekapcsolódtunk az országos *Gurul a labda* játékba. Megemlékezünk jeles ünnepekről, több fordulás műveltségi vetélkedőt rendeztünk. Részt vettünk egy tűzoltóversenyen, illetve egy fogászati vetélkedőn; számos sportversenyt szerveztünk. Volt Lompos-napja, Kívánság-nap. Szerkesztettünk újságot, melyben az aktualitások mellett beszámoltunk a Diákönkormányzat munkájáról is. Mindezen programok a gyerekek igényeihez alkalmazkodtak, melyeknek alapötlete, megszervezése és lebonyolítása az ő munkájukat dicséri egy kis tanári segítséggel.

Alternatív Kísérleti Speciális Szakiskola, Szeged

A Diákönkormányzat *célja* a tartalmasabb, teljesebb iskolai élet kialakításában való részvétel a nevelőtestülettel és az is-

kola vezetőivel közösen. Jó iskolaközösség kialakítása, melynek alapja a demokrácia. Azt szeretnénk elérni, hogy iskoláink tanulói gazdái legyenek az intézménynek, a mindennapi diákéletnek. Tanácsaikkal, segítségükkel a tanulók vállaljanak szerepet az iskola színvonalának emelésében, reformálásában.

A Diákönkormányzat feladata: képességfejlesztés az állampolgári léthez; konfliktustűrő-kezelő képesség kialakításának elősegítése; akaraterő, akaratérvényesítő képesség elősegítése; kompromisszum-készség, szolidaritási, együttműködési, problémamegoldási képesség, tolerancia, kommunikációs képesség kialakítása, fejlesztése; állampolgári jogok és kötelességek megismertetése a tanulói jogokon és kötelességeken keresztül; a tanulók érdekeinek képviselete az iskolavezetésben, nevelőtestületben; a tanuláshoz való jó viszony, a pozitív életszemlélet és az iskolánkról alkotott reális kép kialakítása.

A Diákönkormányzatnak *döntési joga van* saját működésével (a nevelőtestület véleményének meghallgatása után), valamint egy tanítás nélküli munkanap programjának kialakításával kapcsolatban. Külső segítséget, szövetségest kereshet, pályázhat.

Egyetértési joga van a házirend megállapításában, a tanulók kitüntetésében, jutalmazásában, fegyelmi ügyében, továbbá az iskola gazdálkodó szervezetekkel, állami költségvetési szervekkel és társadalmi szervezetekkel kötendő együttműködési szerződéseinek a tanulókra érintő kérdéseiben.

A Diákönkormányzat megbízásokat javasolhat kulturális tevékenységek szervezésére. Egyetértési joga van még a tanulók nevelési célú, hasznos munkában való részvételében, iskolai versenyek, vetélkedők meghatározásában, az ifjúságpolitikai célokat szolgáló anyagi eszközök felhasználásában.

A Diákönkormányzat *véleményezési joga* gyakorol a munkaterv és ezen belül a

tanév rendjének meghatározásakor a tanulókat érintő egyéb programok tekintetében, a fakultációs program, illetve irány meghatározásában, a szakkörök, sportprogramok kérdésében, az iskola szervezeti és működési szabályzatának a tanulókat érintő részeit illetően, vagyis mindenben, ami a diákokat érinti.

Szervezeti felépítését illetően a Diákönkormányzat legfelsőbb szerve az *Iskolagyűlés*, melyen az iskola minden dolgozója, tanulója részt vesz. Az Iskolagyűlést évente két alkalommal – tanévkezdéskor és a tanév végén – hívják össze. A Diákönkormányzat irányító szerve a *Diáktanács*, mely a demokratikusan megválasztott osztálytitkárokból áll. Az osztálytitkárnak és helyettesének megbízatása egy évig tart, de az osztály 51%-ának kérésére bármikor leváltható. Mindezek élén a *Diákönkormányzat Vezető Testülete (DVT)* áll. Tagjai: 1 diákönkormányzati vezető; 2 helyettese; 2 vezetőségi tag; 1 segítő ügyintéző (tanácsadó); 1 diákönkormányzatot segítő tanár.

A Diákönkormányzat *Ütemtervéből* kiemelkednek az alábbi, az iskola egyéni arculatát felvillantó sajátos események:

Januárban diákügyelet megbeszélése a téma. Sor kerül a Diákönkormányzat működési szabályzatának megszavazására, a problémákra, javaslatokra adott válaszok kihirdetésére. Februárban tesznek a diákok javaslatot az osztálykirándulásokra. Szó esik az érdekképviseletről. A „Mosolyrend lovagja” két tanár és két diák lesz, „Jófej” címet két tanár és két diák kap. Márciusban a „Legtisztább tanterem” címet ítélik oda. Áprilisban a „Legjobb rajzoló”, a „Legjobb munkás”, továbbá az „Elegáns megjelenésért” kitüntető címet kap tanár és diák.

*Mártáné Lőrincz Vera
Pelikán Krisztina
Tóth Andrea*